

COMPUNEREA ȘI FUNCȚIONAREA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI ÎN MATERIE PENALĂ – GARANȚIA APLICĂRII ÎN PRACTICA JUDICIARĂ A PRINCIPIULUI INDEPENDENȚEI JUDECĂTORILOR

VASILE-SORIN CURPĂN

CONSTANTIN-FLORENTIN GRĂDINARU

COSMIN-ȘTEFAN BURLEANU

Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, prevede în art. 54 următoarele: “Cauzele date, potrivit legii, în competența de primă instanță a judecătoriei, tribunalului și curții de apel se judecă în complet format dintr-un judecător, cu excepția cauzelor privind conflictele de muncă și de asigurări sociale.

Apelurile se judecă în complet format din 2 judecători, iar recursurile în complet format din 3 judecători, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel.

În cazul completului format din 2 judecători, dacă aceștia nu ajung la un acord asupra hotărârii ce urmează a se pronunța, procesul se judecă din nou în complet de divergență, în condițiile legii.

Completul de divergență se constituie prin includerea, în completul de judecată, a președintelui sau a vicepreședintelui instanței, a președintelui de secție ori a judecătorului din planificarea de permanență.”

Art. 55 din același act normativ juridic prevede:” Completul pentru soluționarea în primă instanță a cauzelor privind conflictele de muncă și asigurări sociale se constituie din 2 judecători și 2 asistenți judiciari.

Asistenții judiciari participă la deliberări cu vot consultativ și semnează hotărârile pronunțate. Opinia acestora se consemnează în hotărâre, iar opinia separată se motivează.

În cazul în care judecătorii care intră în compunerea completului de judecată nu ajung la un acord asupra hotărârii ce urmează a se pronunța, procesul se judecă din nou în complet de divergență, prevederile art. 54 alin 3 și 4 fiind aplicabile.”

În conformitate cu dispozițiile legale în vigoare la judecătorii, tribunale și la curțile de apel se judecă, în primă instanță, cu complete de judecată compuse dintr-un singur judecător.

Prevederile legii de organizare judiciară au introdus, în soluționarea unui număr important de cauze, instituția judecătorului unic.

Completul monocronic funcționa și înainte sub imperiul Legii nr. 92 /1992 prin Legea nr. 142/1997¹⁾, numai în cazurile limitativ prevăzute de lege.

Astfel, în materie penală, se judecau în complete formate dintr-un singur judecător următoarele categorii de cauze:

¹⁾ Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 170 / 25 - iulie - 1997.

- infracțiunile la care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate și se adresează direct instanței de judecată;
- cererile și căile de atac de competența judecătorilor, în legătură cu infracțiunile, prevăzute de art. 279 alin. 2 lit. “a” Cod procedură penală.
- cererile de reabilitare.

Ulterior modificării legii, aceste categorii de cauze penale au fost judecate de către judecătorii stagiați care au promovat examenul de verificare susținut după 6 luni de funcționare, în complete monocractice.

Instituția judecătorului unic este relativ răspândită în legislațiile moderne datorită avantajelor de ordin practic.

În sistemul legislativ al altor țări s-a prevăzut că judecătorul unic înfăptuiește judecata în cauze mai puțin complexe în raport cu natura mai ușoară a faptelor penale săvârșite.

Situațiile în care o cauză penală se soluționează de un complet de judecată compus dintr-un singur judecător sunt distincte în raport cu împrejurările în care o activitate judiciară este desfășurată de un singur judecător, cum ar fi: președintele instanței, președintele completului de judecată sau un alt judecător care funcționează la instanța respectivă.

Spre exemplu: măsurile premergătoare judecării cauzei penale sunt luate de președintele completului de judecată (art. 313 Cod procedură penală), președintele completului de judecată asigură ordinea și solemnitatea ședinței și constată infracțiunile de audiență (art. 298-299 Cod procedură penală), judecătorul delegat la Biroul de Executări Penale al instanței judecătorești îndeplinește activitatea de punere în executare a hotărârilor judecătorești pronunțate, care au rămas definitive (art. 415 Cod procedură penală).

Considerăm că indiferent dacă completul cu judecată este constituit monocratic sau colegial, judecătorii care participă la activitatea de judecată sunt **inamovibili și independenți**.

În stadiul actual al reformei justiției în România s-a optat pentru instituția judecătorului unic care conduce la o responsabilitate sporită a judecătorului și în consecință la o soluționare mai atentă a cauzelor penale.

În raport cu completele colegiale, completul monocratic prezintă o serie de dezavantaje.

Dintre acestea cel mai important este judecarea cauzelor penale de către judecătorii stagiați și de tinerii judecători inamovibili, constituiți în complete monocractice.

Completele de judecată fiind constituite de judecători de carieră care anterior investirii în funcție sunt selecționați pe criterii de competență profesională, creează certitudinea aplicării normelor juridice în litera și spiritul voinței legiuitorului.

Cu privire la compunerea instanței de judecată ne vom referi în continuare **la participarea persoanelor nespecializate la activitatea de judecată** și în mod deosebit **la organizarea și funcționarea Curților cu jurați**.

În statele – orașe din Grecia antică și în Imperiul Roman cetățenii participau în mod activ la judecarea cauzelor în piața publică.

Intervenția cetățenilor în soluționarea cauzelor penale reprezenta o formă de manifestare a democrației și o garanție împotriva arbitrarului și abuzurilor funcționarilor de stat.

În dreptul modern, participarea nespécialiștilor la activitatea de judecată se realizează prin intermediul **juriului**, care este frecvent întâlnit în legislațiile statelor vest-europene.

Instituția juriului a fost introdusă în sistemele juridice ulterior revoluției franceze.

Curțile cu jurați au o tradiție în sistemul de drept romano-germanic de aproape două secole. Această categorie de instanțe a funcționat și în țara noastră până în anul 1939.

Curțile cu jurați sunt instanțe cu caracter nepermanent. Ele funcționează în sesiuni și judecă cauzele penale cu care au fost sesizate.

Din punct de vedere ierarhic și organizatoric, Curțile cu jurați sunt superioare în grad instanțelor de drept comun, fiind ierarhic inferioare în raport cu instanța supremă.

De regulă, Curțile cu jurați funcționează ca secții ale Curților de Apel și au în competență infracțiuni de mare gravitate.

În sistemele juridice care cunosc împărțirea tripartită a infracțiunilor în crime, delictе și contravenții, aceste instanțe au competență criminală.

Legislația franceză permite judecarea tuturor infracțiunilor conexe cu crimele la această categorie de instanțe.

Organizatoric, Curțile cu jurați sunt compuse din două organisme: completul de judecată alcătuit din judecători profesioniști și juriu.

Completul de judecată este alcătuit dintr-un număr de trei judecători din care unul are calitatea de președinte; există legislații care prevăd un singur judecător de profesie.

Juriul este format dintr-un număr de persoane care nu au studii juridice superioare fiind alese dintre cetățeni.

Numărul persoanelor care compun juriul este variabil. Tradițional juriul este format din 12 jurați¹⁾.

În Republica Franceză, în prezent juriul este format din 9 membri iar legislația elvețiană prevede un număr de 6 jurați.

Codul judiciar belgian indică condițiile pe care trebuie să le îndeplinească un cetățean pentru a fi jurat: să fie înscris în listele electorale, să se bucure de plenitudinea drepturilor civile și să aibă vârsta cuprinsă între 30-60 ani.

De asemenea, juratul trebuie să știe să scrie și să citească și să cunoască limba în care se desfășoară procesul penal.

Inculpatul și procurorul au dreptul să recuze un număr de jurați fără a fi obligați să motiveze această manifestare de voință.

Înainte de a începe activitatea jurații sunt instruiți de președintele completului de judecată și depun un jurământ.

Jurământul se referă la atitudinea independentă și imparțială pe care juratul trebuie să o manifeste în desfășurarea judecării cauzei penale.

Judecarea cauzelor penale în fața Curților cu jurați comportă din punct de vedere procedural anumite particularități. Astfel, trimiterea în judecată a inculpatului nu este dispusă de judecătorul de instrucție sau de procuror ci de un organism judiciar denumit **cameră de acuzare**. Înaintea efectuării cercetării judecătorești atât acuzarea cât și apărarea trebuie să-și notifice martorii propuși în vederea audierii.

După terminarea ședinței de judecată juriul se retrage și deliberează în secret cu privire la stabilirea situației de fapt.

¹⁾ Este numărul membrilor din juriu, prevăzut de legislația românească, până în anul 1939.

În concret se are în vedere: existența infracțiunii (plenitudinea conținutului constitutiv al acesteia – latura obiectivă și latura subiectivă), existența eventuală și incidența circumstanțelor reale și personale, atenuate sau agravante, existența unor cauze care împiedică formarea, în integralitatea sa, a conținutului constitutiv al infracțiunii, sau a unei cauze care înlătură caracterul penal al faptei.

Calitatea esențială a Curții cu jurați constă în caracterul democratic concretizat în participarea cetățenilor la activitatea de judecată. Astfel se creează sentimentul siguranței că fiecare cetățean va fi judecat – în situația comiterii unei infracțiuni – de reprezentanții poporului, care sunt cooptați la exercitarea puterii etatice, în cadrul autorității judecătorești.

Considerăm că desfășurarea judecării cauzelor penale de către o instanță care are în componență jurați prezintă și inconveniente.

Funcția de judecată trebuie exercitată – în opinia noastră – de persoane fizice specializate.

Judecătorul trebuie să aibă cunoștințe aprofundate în domeniul științelor juridice în materia dreptului penal și a dreptului procesual penal, precum și cunoștințe din domeniul auxiliar al dreptului: criminologie, sociologie juridică, psihologie, medicină legală ș.a.

Disputa cu privire la o eventuală înființare a Curților cu jurați în România trebuie să pornească de la utilitatea acestei forme de exercitare a autorității judecătorești. Fără îndoială trebuiesc avute în vedere și tradițiile juridice puternice ale acestei instituții, fapt pentru care țările în care funcționează astfel de instanțe nu au renunțat la această formă democratică de exercitare a puterii judecătorești.

În condițiile sociale și juridice din țara noastră, existente ca urmare a Revoluției din Decembrie 1989, instituirea Curților cu jurați ar reprezenta – cu toate inconvenientele precizate – o etapă importantă în realizarea Statului de Drept, prin consacrarea formelor organizatorice democratice de manifestare a societății civile, în toate aspectele vieții sociale, inclusiv în activitatea de judecată a cauzelor penale.